

**Ryszard A.
Stefański**

Obowiązki kierujących pojazdami i pieszych przechodzących przez przejście dla pieszych po nowelizacji ustawy *Prawo o ruchu drogowym*

Streszczenie

Przedmiotem artykułu jest analiza zmian dotyczących przechodzenia pieszego po przejściu dla pieszych, wprowadzonych ustawą z dnia z dnia 25 lutego 2021 r. o zmianie ustawy *Prawo o ruchu drogowym*. Jego celem jest wykładnia użytego w art. 13 ust. 1a ustawy *Prawo o ruchu drogowym* (dalej p.r.d.) pojęcia pieszy wchodzący na przejście dla pieszych, a także jego obowiązków w postaci zachowania szczególnej ostrożności, niewchodzenia na jezdnię bezpośrednio przed jadący pojazd oraz niekorzystania z telefonu lub innego urządzenia elektronicznego. Rozważania zmierzały także do wyjaśnienia pozostających w związku z uprawnieniem pieszego obowiązków kierującego pojazdem zbliżającego się do przejścia dla pieszych polegających na zmniejszeniu prędkości tak, aby nie narazić na niebezpieczeństwo pieszego znajdującego się na tym przejściu albo na nie wchodzącego oraz ustąpieniu pierwszeństwa pieszemu wchodzącemu na to przejście. Dla osiągnięcia tych celów zostały wykorzystane takie metody badawcze jak analiza tekstu normatywnego, metoda językowa i logiczna. Artykuł ma znaczenie – ze względu na wyjaśnienie kontrowersji jakie rodzi art. 13 ust. 1a p.r.d. – przede wszystkim dla biegłych z zakresu ruchu drogowego oraz kierowców i pieszych.

Słowa kluczowe

Kierujący pojazdem, pierwszeństwo pieszego, pieszy, prędkość, przejście dla pieszych, ustąpienie pierwszeństwa.

Otrzymano 12 lipca 2022 r., zatwierdzono do druku 22 lipca 2022 r.

DOI: 10.4467/15053520PnD.22.001.16237

1. Wprowadzenie

Ustawą z dnia z dnia 25 lutego 2021 r. o zmianie ustawy – *Prawo o ruchu drogowym*¹ dokonano zmian w zakresie przechodzenia pieszego po przejściu dla pieszych. Odnoszą się one do przepisów dotyczących zarówno pieszego, jak i kierującego pojazdem zbliżającego się do przejścia dla pieszych.

Prof. dr hab. Ryszard Stefański, Uczelnia Łazarskiego, Warszawa.

¹ Dz.U. z 2021 r., poz. 463.

W stosunku do pierwszego z uczestników ruchu zmiana polega na rozszerzeniu pierwszeństwa pieszego przez pojazd, które aktualnie ma również wchodzący na przejście (art. 13 ust. 1a p.r.d.). Przypomnieć należy, że do czasu wprowadzenia tej zmiany pierwszeństwo miał wyłącznie pieszy znajdujący się na przejściu dla pieszych.

Na kierującego pojazdem, zbliżającego się do przejścia dla pieszych zostały nałożone dodatkowe obowiązki polegające na zmniejszeniu prędkości tak, aby nie narazić na niebezpieczeństwo pieszego znajdującego się na tym przejściu, na nie wchodzącego oraz ustąpienia pierwszeństwa także pieszemu wchodzącemu na to przejście (art. 26 ust.1 p.r.d.).

Nie wszystkie te nowe obowiązki dotyczą kierującego tramwajem, który zbliża się do przejścia dla pieszych. Cięży na nim nowy obowiązek, jakim jest zmniejszenia prędkości tak, aby nie narazić na niebezpieczeństwo pieszego, ale znajdującego się już na przejściu i ustąpienia mu pierwszeństwa (art. 26 ust. 1a p.r.d). Nie jest on natomiast zobligowany do ustąpienia pierwszeństwa pieszemu, który wchodzi na przejście dla pieszych.

W uzasadnieniu projektu ustawy, która została przyjęta przez Sejm podkreśla się, że „zmiany art. 13 p.r.d. przewidują rozwiązania mające na celu poprawę bezpieczeństwa uczestników ruchu drogowego, w tym przede wszystkim pieszych przechodzących przez jezdnię drogi po przejściu dla pieszych, przez konsolidację przepisów zawartych dotychczas w ustawie *Prawo o ruchu drogowym* i akcie wykonawczym wydanym na podstawie upoważnienia zawartego w art. 7 ust. 2 tej ustawy”, a regulacja dotycząca zmiany art. 26 p.r.d. „wymusi na kierującym pojazdem obowiązek dokładnej obserwacji nie tylko przejścia dla pieszych, ale i jego okolicy. Kierujący pojazdem będzie obowiązany do stworzenia możliwości bezpiecznego przejścia przez jezdnię nie tylko dla pieszych znajdujących się na przejściu dla pieszych, ale również dla tych pieszych, którzy wchodzi na przejście dla pieszych”².

Pierwszeństwo pieszego wchodzącego na przejście dla pieszych także przewidywał § 47 ust. 4 rozporządzenia Ministrów infrastruktury oraz Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 31 lipca 2002 r. w sprawie znaków i sygnałów drogowych³, w myśl którego kierujący pojazdem zbliżający się do miejsca oznaczonego znakiem D-6 „przejście dla pieszych”, D-6a „przejazd dla rowerzystów” albo D-6b „przejście dla pieszych i przejazd dla rowerzystów”, był obowiązany zmniejszyć prędkość tak, aby nie narazić na niebezpieczeństwo pieszych lub rowerzystów znajdujących się w tych miejscach lub na nie wchodzących lub wjeżdżających.

Uregulowanie tej kwestii w rozporządzeniu uznałem za pozostające w sprzeczności z ówczesnym art. 13 ust. 1 zd. drugie i art. 26 ust. 1 p.r.d., w myśl

² Uzasadnienie rządowego projektu ustawy o zmianie ustawy – *Prawo o ruchu drogowym* (Sejm IX kadencji druk nr 802, <https://www.sejm.gov.pl/Sejm9.nsf/druk.xsp?nr=802> (dostęp 9.07.2022 r.).

³ Dz. U. z 2019 r. poz. 2310.

których pierwszeństwo przed pojazdem miał tylko pieszy znajdujący się na przejściu. Zmiana tej zasady mogła nastąpić tylko poprzez nowelizację tych przepisów ustawy, a nie przez rozporządzenie, które jest aktem niższego rzędu niż ustawa, a nadto powołana treść § 47 ust. 4 cyt. rozporządzenia nie znajdowała uzasadnienia w delegacji ustawowej do wydania rozporządzenia. Zgodnie z art. 7 ust. 2 p.r.d. minister właściwy do spraw transportu i minister właściwy do spraw wewnętrznych są upoważnieni do określenia znaków i sygnałów obowiązujących w ruchu drogowym, ich znaczenia i zakresu obowiązywania. W zakresie znaków określających przejście dla pieszych uprawnienie zostało zrealizowane w § 47 ust. 1 i § 88 ust. 1 rozporządzenia w sprawie znaków i sygnałów drogowych, gdyż w przepisach tych określono znaki oznaczające przejście dla pieszych i ich znaczenie. Upoważnienie nie dotyczy określania zasad zachowania się uczestników ruchu w miejscach oznaczonych tymi znakami⁴. Przepis ten – w związku z uregulowaniem tej kwestii w art. 13 ust. 1a p.r.d. – został uchylony⁵.

2. Zachowanie pieszego

2.1. Pieszy wchodzący na przejście dla pieszych

Sposób określenia zachowania pieszego zapewniającego mu pierwszeństwo przed pojazdem, gdy znajduje się przed przejściem dla pieszych wywoływał kontrowersje w toku prac legislacyjnych⁶. Sytuacja ta była różnie określana w dwóch projektach ustawy o zmianach ustawy Prawo o ruchu drogowym, tj. poselskim i rządowym. Poselski projekt ustawy o zmianie ustawy – Prawo o ruchu drogowym z dnia 21 listopada 2019 r.⁷ przewidywał, że pieszy oczekujący na możliwość wejścia na przejście dla pieszych ma pierwszeństwo przed pojazdem, z wyjątkiem tramwaju (proj. art. 13 ust. 1a). Według poselskiego projektu ustawy o zmianie ustawy – Prawo o ruchu drogowym oraz ustawy o kierujących pojazdami z dnia 25 sierpnia 2020 r.⁸, pieszy wchodzący na przejście, znajdujący się na przejściu lub oczekujący na wejście na przejście ma pierwszeństwo przed pojazdem (proj. art. 13 ust. 1 p.r.d.).

⁴ R.A. Stefański, *Prawo o ruchu drogowym. Komentarz*, Warszawa 2005, s. 237; tenże, *Glosa do wyroku SN z dnia 19 października 2005 r., IV KK 244/05*, WPP 2006, nr 2, s. 158–159.

⁵ Rozporządzeniem Ministrów Infrastruktury oraz Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 12 października 2021 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie znaków i sygnałów drogowych (Dz.U. z 2021 r., poz. 2065).

⁶ Szerzej na temat przebiegu prac legislacyjnych zob. P. Krzemień, *Pierwszeństwo pieszego „wchodzącego” na przejście dla pieszych. Nowy przepis Prawa o ruchu drogowym w świetle procesu legislacyjnego, wystąpienia posłów i senatorów oraz zasad opiniowania wypadków drogowych*, Paragraf na Drodze, 2021, nr 3, s. 7–34.

⁷ Sejm IX kadencji, druk 48, <https://www.sejm.gov.pl/Sejm9.nsf/PrzebiegProc.xsp?nr=48> (dostęp 9.07.2022 r.).

⁸ Sejm IX kadencji, druk nr 803, <https://orka.sejm.gov.pl/Druki9ka.nsf/0/5B72C697758A6501C12586330035C9AF/%24File/803.pdf> (dostęp 1.07.2022 r.).

Treść przyjętych przepisów jest zgodna z ich propozycją zawartą w rządowym projekcie ustawy o zmianie ustawy – Prawo o ruchu drogowym z dnia 25 listopada 2020 r.⁹ (proj. art. 13 ust. 1a p.r.d.). Taką propozycję zawierał też wcześniejszy poselski projekt ustawy o zmianie ustawy – Prawo o ruchu drogowym oraz ustawy o kierujących pojazdami z dnia 13 września 2013 r.¹⁰ Ponadto w toku prac legislacyjnych proponowano:

- dodanie do art. 13 p.r.d. ust. 1b, że „przed wejściem na przejście dla pieszych pieszy jest obowiązany upewnić się, czy kierujący pojazdem ustępuje mu pierwszeństwa”¹¹;
- nadać art. 13 ust. 1a p.r.d. treść: „Pieszy znajdujący się na przejściu dla pieszych ma pierwszeństwo przed pojazdem, pieszy wchodzący na przejście dla pieszych albo oczekujący na wejście na przejście dla pieszych, ma pierwszeństwo przed pojazdem z wyłączeniem tramwaju”¹².

Propozycje te nie uzyskały aprobaty Sejmu.

Zarówno rozwiązania przyjęte w ustawie, jak wskazane propozycje w projektach ustaw i zgłaszane w postępowaniu legislacyjnym nie są jednoznaczne i pozwalają na różną ich interpretację. Ze względu na to, że moc prawną uzyskało określenie obejmujące zachowanie pieszego polegające na wchodzeniu na przejście dla pieszych, istotne jest określenie jego zakresu. W stosunkowo skromnym piśmiennictwie nie ma zgodności co do jego rozumienia, bowiem przyjmuje się, że:

- 1) wchodzenie na przejście obejmuje znajdowanie się pieszego poza przejściem, gdy zmierza do przekroczenia jezdni¹³.
- 2) wchodzącym jest osoba, która wkracza nogą na początek przejścia, przekracza umowną granicę strefy, czyli przejścia dla pieszych i chodnika/pobocza¹⁴.

Żadnej z tych z tych wykładni nie można podzielić. Zbyt szeroki zakres nadaje się temu pojęciu, twierdząc, że wchodzenie na przejście, rozpoczyna się w momencie, gdy zachowanie danej osoby będzie można obiektywnie rozpoznać i potraktować jako zmierzanie do przekroczenia jezdni w obrębie danego przejścia, która może znajdować się nawet 5 metrów od jezdni¹⁵. Za tak szerokim rozumieniem „wchodzenia” nie przemawia – powołana na uzasadnienie tego poglądu – spójność

⁹ Sejm IX kadencji, druk nr 802, <https://www.sejm.gov.pl/Sejm9.nsf/druk.xsp?nr=802> (dostęp 1.02.2022 r.).

¹⁰ Sejm VII kadencji druk nr 1859, <https://www.sejm.gov.pl/Sejm7.nsf/druk.xsp?nr=1859> (dostęp 9.07.2022 r.).

¹¹ *Propozycja posła M. Laska zgłoszona na posiedzeniu Komisji Infrastruktury w dniu 16 grudnia 2020 r.*, <https://www.sejm.gov.pl/Sejm9.nsf/biuletyn.xsp?skmr=INF-64>.

¹² *Propozycja posłanki A. Dziemianowicz-Bąk zgłoszona na posiedzeniu Komisji Infrastruktury w dniu 16 grudnia 2020 r.*, <https://www.sejm.gov.pl/Sejm9.nsf/biuletyn.xsp?skmr=INF-64>.

¹³ M. Małecki, *Pierwszeństwo pieszego wchodzącego na przejście dla pieszych. Analiza prawna*, Paragraf na Drodze, 2021, nr 4, s. 10.

¹⁴ P. Krzemień, *Pierwszeństwo pieszego „wchodzącego” na przejście dla pieszych. Nowy przepis Prawa o ruchu drogowym w świetle procesu legislacyjnego, wystąpień posłów i senatorów oraz zasad opiniowania wypadków drogowych*, Paragraf na Drodze, 2021, nr 3, s. 12.

¹⁵ M. Małecki, *Pierwszeństwo pieszego...*, s. 12.

wykładni tego pojęcia z użytym także w art. 14 pkt 8 p.r.d., według którego zabrania się korzystania z telefonu lub innego urządzenia elektronicznego, m.in. podczas wchodzenia lub przechodzenia przez przejście dla pieszych w sposób, który prowadzi do ograniczenia możliwości obserwacji sytuacji na jezdni, torowisku lub przejściu dla pieszych. Argumentuje się, że skoro zakaz korzystania z telefonu obowiązuje także podczas „wchodzenia” na przejście, sensownie jest wymagać, by obejmował proces wchodzenia, polegający na zbliżaniu się do danego przejścia, gdyż pieszy zawczasu powinien ocenić, czy może bezpiecznie przejść przez jezdnię¹⁶. Wymaganie, by osoba zamierzająca przejść przez przejście dla pieszych, nie korzystała z telefonu w odległości 5 m od przejścia jest zbyt daleko idące, ponieważ na tym etapie nie stwarza ona żadnego zagrożenia, gdyż może zaniechać korzystania z niego przed samym przejściem. Trafnie zauważa się, że może ona zatrzymać się przed przejściem, schować telefon lub też oderwać od niego wzrok, co trwa tylko ułamek sekundy¹⁷. Argument zaś, że wąskie rozumienie „wchodzenia” sprawiałoby, że omawiana nowelizacja okazałaby się całkowicie zbędna, gdyż od dawna zakazane jest wchodzenie na jezdnię lub przejście dla pieszych bez upewnienia się, że można bezpiecznie pokonać jezdnię, bez wymuszania pierwszeństwa wobec innych uczestników ruchu¹⁸, jest o tyle nieprzekonujący, że przy węższym rozumieniu tego pojęcia pozostaje zapewniona ochrona takiemu pieszemu.

Nie znajduje też uzasadnienia rozumienie tego pojęcia jako wkroczenia jedną nogą na przejście, bowiem taka osoba nie jest wchodząca na przejście, ale już się na nim częściowo znajduje, a zatem w rozumieniu art. 13 ust. 1a p.r.d. jest pieszym znajdującym się na przejściu dla pieszych. Słusznie w piśmiennictwie zauważa się, że wchodzenie na przejście nie ogranicza się w praktyce do wykonania jednego kroku, decydującego o tym, że z przestrzeni chodnika pieszy przenosi się jedną nogą w przestrzeń nad obszarem jezdni¹⁹. Takie rozumienie tego pojęcia powodowałoby, że zwrot „pieszy wchodzący” byłby zbędny, co naruszałoby zakaz interpretowania przepisów prawnych tak, by pewne ich fragmenty okazały się zbędne (zakaz wykładni *per non est*)²⁰. Byłoby to także sprzeczne z *ratio legis* art. 13 ust. 1a p.r.d., którego celem jest zapewnienie daleko idącej ochrony pieszemu. Ponadto dla kierującego pojazdem zbliżającego się do przejścia dla pieszych, dostrzeżenie momentu oderwania od podłoża nogi pieszego, biorąc pod uwagę dynamikę sytuacji, byłoby często trudne lub wręcz niemożliwe, a nie można wymagać od kierującego, by dostosował się do normy, której nie jest w stanie spełnić²¹.

¹⁶ M. Małecki, *Pierwszeństwo pieszego...*, s. 12.

¹⁷ P. Krzemień, *Pierwszeństwo pieszego...*, s. 15–16.

¹⁸ M. Małecki, *Pierwszeństwo pieszego...*, s. 14.

¹⁹ M. Małecki, *Pierwszeństwo pieszego...*, s. 10.

²⁰ L. Morawski, *Wstęp do prawoznawstwa*, Toruń 2015, s. 148.

²¹ M. Małecki, *Pierwszeństwo pieszego...*, s. 10.

Słowo „wchodzić” oznacza „idąc, przesuwając się, dostać się do środka, wnętrza czegoś, wstępować, wkraczać, stawiać się częścią składową czegoś”²², „zaczynać jakieś działania, przystąpić do czegoś, wdawać się w coś, dostawać się w jakieś położone, osiągnąć jakiś stan”²³. Jest to czasownik niedokonany²⁴. *Prima vista* mogłoby się wydawać, że znaczenie językowe tego czasownika jest nieprzydane dla interpretacji art. 13 ust.1a zd. 2 p.r.d., gdyż jest w nim mowa nie o wchodzeniu na przejście dla pieszych, a wchodzącym na przejście dla pieszych. Wniosek taki jest nieuzasadniony, gdyż wyraz „wchodzący” jest imiesłowem przymiotnikowym, będącym formą czasownika. Jako imiesłów przymiotnikowy czynny wskazuje cechę osoby, która wykonuje czynność²⁵.

Uwzględniając znaczenie językowe czasownika „wchodzić” należy przyjąć, że wchodzącym na przejście dla pieszych jest pieszy znajdujący się poza przejściem, tj. na chodniku lub poboczu, który zaraz wkroczy na przejście. Ma być blisko przejścia dla pieszych; orientacyjnie może wchodzić w grę odległość w granicach do 1,5 m. Poza tym jego zachowanie musi wskazywać, że rzeczywiście przemierza się na przejście dla pieszych i za moment znajdzie się na nim, np. wykonuje kroki, by na nie wejść, ale jeszcze nie postawił na nim nogi. Pojęcie to doznaje ograniczenia zarówno w aspekcie przestrzennym (znajdowanie się przy przejściu), jak i czasowym (wejście na przejście w danej chwili). Nie jest pieszym wchodzącym na przejście dla pieszych osoba, która wprawdzie zamierza wejść na nie, lecz znajduje się kilka metrów przed przejściem, bowiem zrealizowanie tego zamiaru nie jest możliwe w danej chwili.

Ze znaczenia językowego czasownika „wchodzić” wynika, że zachowanie pieszego jest intencjonalne; jego celem jest przejście jezdni po przejściu dla pieszych. Warunkowanie jednak przyznania statusu pieszego wchodzącego na przejście dla pieszych od jego zamiaru, prowadziłoby w wielu wypadkach do niemożności wykazania, że z zachowania pieszego wynikał taki zamiar, a tym samym byłby niezasadnie pozbawiony wzmożonej ochrony. Trafnie w literaturze przyjmuje się, że chodzi obiektywne odczytanie zachowania pieszego jako zmierzającego do przejścia przez jezdnię, a tym samym wchodzącym na przejście jest zarówno ten, kto ma zamiar przejść po przejściu, jak i ten, kto zapatrzył się w telefon i nie widzi, że chodnik, po którym idzie, kończy się przejściem²⁶. Niezrozumiałe byłoby odmienne traktowanie w aspekcie prawnej ochrony osoby wchodzącej na przejście dla pieszych z takim zamiarem od tej, która czyni to niechcący.

²² *Praktyczny słownik współczesnej polszczyzny*, red. H. Zgólkowa, t. 45, Poznań 2004, s. 74.

²³ *Nowy słownik języka polskiego*, red. B. Dunaj, Wilga 2007, s. 766.

²⁴ *Praktyczny słownik...*, s. 74.

²⁵ *Imiesłowy i ich rodzaje*, Zintegrowana Platforma Edukacyjna, <https://zpe.gov.pl/a/imieslowy-i-ich-rodzaje/DN281vu36> (dostęp 6.07.2022 r.).

²⁶ M. Małecki, *Pierwszeństwo pieszego...*, s. 11.

2.2. Obowiązki pieszego

Treść art. 13 ust. 1a p.r.d. wskazuje, że pieszy wchodzący na przejście dla pieszych ma bezwzględne pierwszeństwo przed pojazdem, gdyż przepis ten nie zawiera w tym względzie żadnych ograniczeń. Takie ograniczenia wynikają z innych przepisów, które stanowią, że:

- 1) pieszy wchodzący na jezdnię lub torowisko albo przechodzący przez jezdnię lub torowisko jest obowiązany zachować szczególną ostrożność (art. 13 ust. 1 p.r.d.);
- 2) zabrania się pieszemu wchodzenia na jezdnię bezpośrednio przed jadącym pojazdem, w tym również na przejściu dla pieszych (art. 14 pkt 1 lit. a p.r.d.);
- 3) zabrania się pieszemu korzystania z telefonu lub innego urządzenia elektronicznego podczas wchodzenia lub przechodzenia przez jezdnię lub torowisko, w tym również podczas wchodzenia lub przechodzenia przez przejście dla pieszych – w sposób, który prowadzi do ograniczenia możliwości obserwacji sytuacji na jezdni, torowisku lub przejściu dla pieszych (art. 14 pkt 8 p.r.d.).

Ograniczenia te nadają pierwszeństwu pieszego przed pojazdem charakter względny. Wobec tego trudno podzielić pogląd, że takiemu pieszemu przysługuje bezwzględne pierwszeństwo²⁷.

2.2.1. Obowiązek zachowania szczególnej ostrożności

W art. 13 ust.1 p.r.d. jest mowa o obowiązku zachowania szczególnej ostrożności, m.in. przez pieszego wchodzącego na jezdnię. Ze względu na to, że pieszy wchodzący na przejście dla pieszych jest wchodzącym na jezdnię, bowiem przejście dla pieszych jest ulokowane na jezdni (*arg. ex art. 2 pkt 11 p.r.d.*), obowiązek zachowania ostrożności dotyczy także jego²⁸. Pierwszeństwo pieszego wchodzącego na przejście dla pieszych przed pojazdem nie zwalnia go z obowiązku zachowania szczególnej ostrożności²⁹. Szczególna ostrożność – zgodnie z art. 2 pkt 22 p.r.d. – polega na zwiększeniu uwagi i dostosowaniu zachowania uczestnika ruchu do warunków i sytuacji zmieniających się na drodze, w stopniu umożliwiającym odpowiednio szybkie reagowanie. Przestrzeganie tej zasady przez pieszego wchodzącego na przejście dla pieszych polega przede wszystkim na tym, że powinien upewnić się, czy może bezpiecznie wejść na przejście i czy nie zmusi kierujących pojazdami do gwałtownego hamowania³⁰. Powinien ocenić odległość i prędkość jadących pojazdów oraz istniejące ograniczenie widoczności spowodowane przez pojazdy lub przedmioty, a nadto – na co słusznie zwraca się uwagę w doktrynie – wchodzić na jezdnię spokojnie, aby kierujący pojazdem mógł zorientować się w za-

²⁷ K. Pawelec, *Zarys metodyki pracy obrońcy i pełnomocnika w sprawach przestępstw i wykroczeń drogowych*, Warszawa 2021, s. 127.

²⁸ Wyrok SN z dnia 15 maja 2002 r., IV KKN 149/97, LEX nr 53908.

²⁹ J. Kochanowski [w:] *Kodeks drogowy. Komentarz*, red. J. Bañia, Warszawa 1988, s. 68.

³⁰ R.A. Stefański, *Glosa do wyroku SN z dnia 19 października 2005 r. ...*, s. 158.

miarach pieszego i dostosować do niego sposób jazdy³¹. Pieszy musi ocenić prędkość pojazdu zbliżającego się do przejścia i nie może wchodzić na przejście w sytuacji, gdy z powodu zbliżania się pojazdu nawet z nadmierną prędkością zmusi kierującego tym pojazdem do gwałtownego hamowania. Nietrafny jest pogląd, że nie narusza zasady szczególnej ostrożności pieszy, który zmusi do hamowania kierującego poruszającego się z nadmierną prędkością³².

2.2.2. Zakaz wchodzenia na jezdnię bezpośrednio przed jadący pojazd

Zakaz wchodzenia pieszego na jezdnię bezpośrednio przed jadący pojazd dotyczy także wchodzenia na przejście dla pieszych, o czym stanowi *expressis verbis* art. 14 pkt 1 lit. a *in fine* p.r.d. W judykaturze zasadnie przyjmuje się, że wkroczenie pieszego na jezdnię bezpośrednio przed nadjeżdżający pojazd jest niedopuszczalne także na wyznaczonym przejściu dla pieszych, zwłaszcza gdy pieszy ma obiektywną możliwość spostrzeżenia nadjeżdżającego samochodu³³. W myśl także art. 20 ust.6 pkt iii) Konwencji o ruchu drogowym, sporządzonej w Wiedniu dnia 8 listopada 1968 r.³⁴ na innych przejściach dla pieszych piesi nie powinni wchodzić na jezdnię bez uwzględnienia odległości i szybkości zbliżających się pojazdów.

Z treści tego zakazu wynika, że pieszy zamierzający wejść na przejście dla pieszych powinien upewnić się, czy nadjeżdżające do przejścia pojazdy znajdują się w bezpiecznej odległości³⁵. Trudno podać parametry metryczne odległości pojazdu od przejścia dla pieszych, by można było mówić o jego bezpośrednim znajdowaniu się przed przejściem. Pojęcie „bezpośrednio” należy wiązać z prędkością zbliżającego się pojazdu³⁶ oraz jego odległością od przejścia. Wejście bezpośrednio przed jadący pojazd ma miejsce wówczas, gdy pojazd przed wejściem pieszego na jezdnię znajduje się w takiej odległości od tego miejsca, że kierujący nim – przy zachowaniu bezpiecznej prędkości – nie jest w stanie zatrzymać go przed przejściem. Fakt, że kierujący pojazdem, zbliżając się do przejścia dla pieszych, jest obowiązany zachować szczególną ostrożność i ustąpić pierwszeństwa pieszemu znajdującemu się na przejściu (art. 26 ust. 1 p.r.d.), nie uchyla tego zakazu w stosunku do pieszego. Niemniej trafnie w piśmiennictwie podkreśla się, że przestrzeganie obu tych dyrektyw utrudniałoby w warunkach intensywnego ruchu zarówno poruszanie się pojazdów, jak i pieszych, dlatego też słusznie w piśmiennictwie odwołuje się do tzw. zasad kultury drogowej i zaleca wzajemne ustępowanie sobie miejsca³⁷.

³¹ J. Kochanowski [w:] *Kodeks drogowy...*, s. 66–67.

³² J. Brylak, *Ochrona prawna bezpieczeństwa w ruchu drogowym*, Warszawa 2008, s. 68.

³³ Wyrok SA w Warszawie z dnia 3 lipca 2020 r., V ACa 105/20, LEX nr 3036524.

³⁴ Dz.U. 1988, Nr. 5, poz. 40.

³⁵ Wyrok SA w Katowicach z dnia 4 października 2018 r., V ACa 697/17, LEX nr 2601425.

³⁶ Z. Drexler, *Prawo o ruchu drogowym. Teksty i objaśnienia*, Warszawa 1995, s. 39.

³⁷ Z. Drexler, *Prawo o ruchu drogowym...*, s. 40.

2.2.3. Zakaz korzystania z telefonu lub innego urządzenia elektronicznego

Wyrażony w art. 14 pkt 8 p.r.d. zakaz korzystania z telefonu lub innego urządzenia elektronicznego także podczas wchodzenia lub przechodzenia po przejściu dla pieszych nie ma charakteru bezwzględnego, a dotyczy tylko sytuacji, gdy korzysta z niego w sposób, który prowadzi do ograniczenia możliwości obserwacji sytuacji na jezdni lub przejściu dla pieszych. Z użytego w tym przepisie zwrotu „prowadzi do”, który oznacza „być przyczyną czegoś, wywołać jakiś skutek, pociągać za sobą jakieś konsekwencje”³⁸, wynika, że korzystanie z telefonu lub innego urządzenia elektronicznego ma być przyczyną ograniczenia możliwości obserwacji sytuacji na jezdni lub przejściu dla pieszych. Nie jest jednak wymagane, by korzystanie z telefonu lub innego urządzenia elektronicznego spowodowało takie ograniczenie, skoro w przepisie tym jest mowa o możliwości ograniczenia obserwacji. Chodzi o potencjalne ograniczenie obserwacji sytuacji na jezdni, lub przejściu dla pieszych. Skutkiem używania takiego urządzenia nie jest możliwość wywołania zagrożenia bezpieczeństwa ruchu, a ograniczenia możliwości obserwacji sytuacji na jezdni lub przejściu dla pieszych. Nie można zgodzić się z twierdzeniem, że „zakaz korzystania z urządzenia elektronicznego obejmuje wyłącznie sytuacje, w których używane są one w sposób zagrażający bezpieczeństwu ruchu”³⁹. Zakaz ten obowiązuje także w sytuacji, gdy na jezdni, na której znajduje się przejście dla pieszych w danym momencie nie odbywa się jakkolwiek ruchu drogowy.

Przepis ten nie zakazuje w ogóle używania telefonu lub innego urządzenia elektronicznego podczas wchodzenia lub przechodzenia przez jezdnię. Dopuszczalna jest rozmowa przez telefon z funkcją głośnomówiącą, gdyż pieszy ma pełną możliwość rozeznania sytuacji na przejściu dla pieszych i jezdni. Taki sposób korzystania z urządzenia nie prowadzi do ograniczenia możliwości obserwacji sytuacji na jezdni lub przejściu dla pieszych⁴⁰.

3. Zachowanie kierującego pojazdem

Uprawnieniom pieszego wchodzącego na przejście dla pieszych lub znajdującego się na nim odpowiadają obowiązki kierującego pojazdem zbliżającego się do przejścia dla pieszych. Zgodnie z art. 26 ust. 1 p.r.d. kierujący pojazdem, zbliżając się do przejścia dla pieszych, jest obowiązany zachować szczególną ostrożność, zmniejszyć prędkość tak, aby nie narazić na niebezpieczeństwo pieszego znajdującego się na tym przejściu albo na nie wchodzącego i ustąpić pierwszeństwa pieszemu znajdującemu się na tym przejściu albo wchodzącemu na to przejście.

³⁸ *Praktyczny słownik współczesnej polszczyzny*, red. H. Zgólkowa, t. 33. Poznań 2001, s. 53.

³⁹ M. Małecki, *Pierwszeństwo pieszego...*, s.14.

⁴⁰ M. Małecki, *Pierwszeństwo pieszego wchodzącego na przejście: wchodzenie to proces, a nie podniesienie nogi*, <https://www.dogmatykarnisty.pl/2021/06/pierwszenstwo-pieszego-wchodzacego-na-przejscie/> (dostęp 9.07.2022 r.).

Nowymi obowiązkami, które w takiej sytuacji obciążają kierującego pojazdem są:

- 1) zmniejszenie prędkości tak, aby nie narazić na niebezpieczeństwo pieszego znajdującego się na tym przejściu albo na nie wchodzącego;
- 2) ustąpienie pierwszeństwa pieszemu wchodzącemu na to przejście.

3.1. Zmniejszenie prędkości

Wydawać by się mogło, że art. 26 ust. 1 p.r.d. nakłada na kierującego pojazdem zbliżającego się do przejścia dla pieszych bezwzględny obowiązek zmniejszenia prędkości, niezależnie od tego, z jaką porusza się prędkością. Za takim jego rozumieniem przemawia wskazanie w tym przepisie, że kierujący pojazdem jest obowiązany *verba legis* „zmniejszyć prędkość”. Wymaganie zmniejszenia prędkości jest niezależnie od jej wielkości metrycznej przed zbliżaniem się do przejścia do pieszych prowadzi *ad absurdum*, dlatego też przy interpretacji tego przepisu trzeba nadać priorytetowe znaczenie warunkowi, by prędkość była taka „aby nie narazić na niebezpieczeństwo pieszego znajdującego się na tym przejściu albo na nie wchodzącego”. Należy przyjąć, że chodzi o taką prędkość pojazdu, która umożliwi zatrzymanie pojazdu przed przejściem, zatem nie ma konieczności jej zmniejszenia, gdyż pozwala ona na zrealizowanie tego celu. Tak też odczytuje się ten przepis w piśmiennictwie, twierdząc, że zmniejszenie prędkości nie zawsze jest konieczne, np. gdy pojazd już porusza się stosunkowo bardzo wolno. Słusznie podkreśla się, że wprowadzenie tego obowiązku było zbędne, gdyż konieczność zmniejszenia prędkości wynika z obowiązku zachowania szczególnej ostrożności. Przestrzegając tej ostrożności kierujący pojazdem ma dostosować się do warunków i sytuacji zmieniających się na drodze w stopniu umożliwiającym odpowiednio szybkie reagowanie, z czym wiąże się obowiązek obserwacji tego, co dzieje się na przejściu i w jego pobliżu, a tym samym dostosować prędkość jazdy do sytuacji aktualnie zmieniającej się na drodze, wynikającej z ruchu pojazdów i pieszych⁴¹. Takie stanowisko zajął też Sąd Najwyższy, twierdząc, że: „W istniejącej *tempore criminis* sytuacji drogowej, nie kwestionując faktu naruszenia przez osobę pieszą zasad ostrożności przy przechodzeniu przez jezdnię, oskarżony miał obowiązek zachowania szczególnej ostrożności, wyrażającej się w konkretnej sytuacji m.in. w zmniejszeniu szybkości, zbliżając się do przejścia dla pieszych, i to w warunkach, gdy miał ograniczoną widoczność na lewą stronę jezdni”⁴².

⁴¹ Z. Drexler. *Zmiana ustawy dla ulamka sekundy*, <https://www.l-instruktor.pl/aktualnosci/zbigniew-drexler-zmiana-ustawy-dla-ulamka-sekundy.html#.YsXhGYTP0UQ> (dostęp 9.07.2022 r.)

⁴² Wyrok SN z dnia 22 sierpnia 1979 r., V KRN 146/79 [w:] *Przestępstwa i wykroczenia drogowe w orzecznictwie SN 1970-1996*, red. R.A. Stefański, Warszawa 1997, poz. 288; wyrok SN z dnia 22 sierpnia 1979 r., V KRN 177/79 [w:] *Przestępstwa i wykroczenia...*, poz. 289; wyrok SN z dnia 21 stycznia 1987 r., V KRN 140/86 [w:] *Przestępstwa i wykroczenia...*, poz. 293.

3.2. Ustąpienie pierwszeństwa pieszemu wchodzącemu na przejście dla pieszych

Ustąpienie pierwszeństwa pieszemu wchodzącemu na to przejście – zgodnie z ustawową definicją ustąpienia pierwszeństwa (art. 2 pkt 23 p.r.d.) – polega na powstrzymaniu się od ruchu, jeżeli ruch mógłby zmusić pieszego do zatrzymania się, zwolnienia lub przyspieszenia kroku. By wymogi te był spełnione kierujący pojazdem musi jechać z prędkością umożliwiającą zatrzymanie się przed przejściem. Niesłusznie twierdzi się, że obowiązek ustąpienia pierwszeństwa nie może dotyczyć pieszego wchodzącego na przejście, argumentowane tym, że „nieustąpienie pierwszeństwa pieszemu zachodzi wówczas, gdy pieszy zostanie zmuszony do zatrzymania się, zwolnienia lub przyspieszenia kroku”⁴³. Wynika ono z błędnego odcodowania normy prawnej z art. 1 pkt 23 p.r.d. W przepisie tym jest mowa nie o zmuszeniu, a możliwości zmuszenia pieszego do zatrzymania się, zwolnienia lub przyspieszenia kroku.

4. Wnioski

1. Rozszerzenie ustawą z dnia z dnia 25 lutego 2021 r. *o zmianie ustawy – Prawo o ruchu drogowym* pierwszeństwa pieszego przed pojazdem na wchodzącego na przejście dla pieszych stwarza trudności określenia zakresu tego pojęcia. Mając na uwadze językowe znaczenie słowa „wchodzący” będącego imiesłowem przymiotnikowym, czyli formą czasownika „wchodzić” oraz jego występowanie w art. 13 ust. 1a p.r.d. obok pieszego znajdującego się na przejściu, należy przyjąć, że pieszym wchodzącym na przejście dla pieszych jest osoba, która znajduje się na chodniku lub poboczu tuż przy przejściu i zaraz na nie wkroczy.
2. To uprawnienie pieszego ma charakter względny, gdyż pieszy wchodzący na przejście dla pieszych jest obowiązany zachować szczególną ostrożność, nie wchodzić na jezdnię bezpośrednio przed jadący pojazd oraz nie korzystać z telefonu lub innego urządzenia w sposób, który prowadzi do ograniczenia możliwości obserwacji sytuacji na jezdni, torowisku lub przejściu dla pieszych.
3. Uprawnieniom pieszego wchodzącego na przejście dla pieszych lub znajdującego się na nim odpowiadają obowiązki kierującego pojazdem zbliżającego się do przejścia dla pieszych. Na takim kierującym pojazdem ciąży obowiązek w postaci zachowania szczególnej ostrożności i ustąpienia pierwszeństwa pieszemu znajdującemu się na przejściu dla pieszych, zmniejszenia prędkości tak, aby nie narazić na niebezpieczeństwo pieszego znajdującego się na tym przejściu albo na nie wchodzącego oraz ustąpienia pierwszeństwa nie tylko pieszemu znajdującemu się na tym przejściu, ale także wchodzącemu na to przejście.

⁴³ P. Krzemień, *Pierwszeństwo pieszego...*, s. 13.

4. Mając na uwadze wątpliwości interpretacyjne, jakie wywołują wprowadzone zmiany, nie bez podstaw w literaturze twierdzi się, że nowelizacja nie poprawiła, a jedynie spowodowała mętlik w głowach kierujących⁴⁴.

Bibliografia

1. Brylak, J. (2008). *Ochrona prawna bezpieczeństwa w ruchu drogowym*. Warszawa: C. H. Beck.
2. Dunaj, B. (red.). (2007). *Nowy słownik języka polskiego*. Warszawa: Wilga.
3. Drexler, Z. (1995). *Prawo o ruchu drogowym. Teksty i objaśnienia*. Warszawa: Wydawnictwa Komunikacji i Łączności.
4. Drexler, Z. (2021). *Zmiana ustawy dla ulamka sekundy*. Pobrane z: https://www.l-instruktor.pl/aktualnosci/zbigniew-drexler-zmiana-ustawy-dla-ulamka-sekundy.html#_YsXhGYTP0UQ (dostęp: 09.07.2022 r.)
5. Kochanowski, J. (1988). W: J. Bafia (red.) *Kodeks drogowy. Komentarz*. Warszawa: Wydawnictwo Prawnicze.
6. Krzemień, P. (2021). Pierwszeństwo pieszego „wchodzącego” na przejście dla pieszych. Nowy przepis Prawa o ruchu drogowym w świetle procesu legislacyjnego, wystąpień posłów i senatorów oraz zasad opiniowania wypadków drogowych. *Paragraf na Drodze*, 3.
7. Małecki, M. (2021). Pierwszeństwo pieszego wchodzącego na przejście dla pieszych. Analiza prawna. *Paragraf na Drodze*, 4.
8. Małecki, M. (2021). *Pierwszeństwo pieszego wchodzącego na przejście: wchodzenie to proces, a nie podniesienie nogi*. Pobrane z: <https://www.dogmatykarnisty.pl/2021/06/pierwszenstwo-pieszego-wchodzacego-na-przejscie/> (dostęp: 09.07.2022 r.)
9. Morawski, L. (2015). *Wstęp do prawoznawstwa*. Toruń: TNOiK „Dom Organizatora”.
10. Pawelec, K. (2021). *Zarys metodyki pracy obrońcy i pełnomocnika w sprawach przestępstw i wykroczeń drogowych*. Warszawa: Wolters Kluwer Polska.
11. Stefański, R. A. (red.). (1997). *Przestępstwa i wykroczenia drogowe w orzecznictwie SN 1970–1996*. Warszawa: C. H. Beck.
12. Stefański, R. A. (2005). *Prawo o ruchu drogowym. Komentarz*. Warszawa: Dom Wydawniczy ABC.
13. Stefański, R. A. (2006). Głosa do wyroku SN z dnia 19 października 2005 r., IV KK 244/05. *Wojskowy Przegląd Prawniczy*, 2.
14. Zgółkowa, H. (red.). (2001). *Praktyczny słownik współczesnej polszczyzny*, t. 33. Poznań: Kurpisz.
15. Zgółkowa, H. (red.). (2004). *Praktyczny słownik współczesnej polszczyzny*, t. 45. Poznań: Kurpisz.

* * *

⁴⁴ Z. Drexler. *Zmiana ustawy dla ulamka sekundy*, https://www.l-instruktor.pl/aktualnosci/zbigniew-drexler-zmiana-ustawy-dla-ulamka-sekundy.html#_YsXhGYTP0UQ (dostęp 9.07.2022 r.).

Obligations of vehicle drivers and pedestrians walking across zebra crossings pursuant to the amendments to the Act on Road Traffic

Abstract

The subject of the article is an analysis of the amendments regarding a pedestrian walking across pedestrian crossing, introduced by the Act of February 25, 2021 amending the Act on Road Traffic. Its aim is to interpret the concept, provided in Article 13 (1a) of the Act on Road Traffic, of a pedestrian entering a pedestrian crossing as well as his/her duty to exercise special care, not to enter the road directly in front of a moving vehicle and not to use a telephone or other electric devices. The considerations were also aimed at clarifying the obligations, related to pedestrians rights, of the driver of the vehicle approaching the pedestrian crossing, consisting in reducing the speed so as not to endanger the pedestrian on this crossing or entering it, and giving way to a pedestrian entering the zebra crossing. To achieve these goals, research methods such as the analysis of the normative text together with linguistic and logical methods were used. The article is important as it clarifies the controversy arising from Art. 13 (1a) of the Act on Road Traffic primarily to road traffic experts, drivers and pedestrians.

Key words

Vehicle driver, pedestrian priority, pedestrian, speed, pedestrian crossing, giving way.

